

AZƏRBAYCANIN KARTOF BECƏRİLƏN RAYONLARINDA QURU AĞ LƏKƏLİLİK XƏSTƏLİYİNİN PARAZİTLİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ

M.Ş.NƏSİBOVA

Azərbaycan ET Tərəvəzçilik İnstitutu

Azərbaycanın dağlıq və dağətəyi rayonlarında dəmyə şəraitində becərilən kartof əkinləri müxtəlif göbələk xəstəliklərinə-ən çox alternarioz və quru ağ ləkəlilik xəstəliyindən ziyan çəkir.

Ziyan vuran quru ağ ləkəlilik xəstəliyi sahədən birbaşa kartof saxlanılan anbarlara kartof yumruları vasitəsilə gətirilərək saxlama dövründə kartofa külli miqdarda ziyan vurur. Bu baxımdan xəstəliyin etio-logiyasını öyrənmək vacib məsələlərdən sayılır.

Bu məqsədlə Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Tərəvəzçilik İnstitutu kartofçuluq laboratoriyası tərəfindən respublikanın 2 müxtəlif zonasında: 1) Abşeron – quru subtropik + (suvarma şəraitində); 2) Gədəbəy rayonu dağlıq zona (dəmyə şəraitində) stasionar olaraq üç təkrarda təcrübə qoyulmuşdur. Təcrübənin qoyulması «Çöl təcrübələrin qoyuluşu» (Dosnəxov V.A. 1979) metodik vəsaitin əsasən aparılmışdır.

Cədvəl 1. Abşeron yarımadasında kartof bitkisinin quru ağ ləkəlilik xəstəliyinin inkişaf dinamikası

Sort və hibridlər	21.05	30.05	10.VI
126	3,0	7,6	15,4
14/1	0	1,2	3,4
115	9,2	12,8	17,2
132	12,8	13,8	19,0
611	1,2	4,6	6,4
353	0	0	0
333	0	0	0,4
200	0	0	24,2
352	0,2	0,8	6,8
361	0	0	40
351	0	0	0,6
139	0	0	2,8
62	0,2	0,6	24,6
Mavka	0	0	0
Tanyanka	0	0	0
Rusomçe	0	0	0
Doyna	0	0	0
Boke	0	0	0
Zarofşan	0	0	0
Svitanok	0	0	0
Svetlyaçok	0	0	0

Təcrübələrin nəticələrindən aydın olur ki, may ayının II ongünlüyündən başlayaraq xəstəlik I-ci və bəzən də II- bal şkalası

ilə inkişaf edərək III ongünlüyündə inkişafını davam etdirmiş, xəstəliyin inkişaf faizi III-IV balla inkişaf edərək 24,2%-dən-40%-dək yüksəlmişdir. Intensivlik isə uyğun olaraq 8,07-dən 13,0% olmuşdur.

I №-li cədvəldən aydın olur ki, əkilmiş sort və hibridlər quru ağ ləkə xəstəliyinə qarşı heç də davamsız deyil. Xəstəlik demək olar ki, 30 may ayından daha çox inkişaf etməyə başlamış və III-cü bal şkalası ilə sirayətlənmişdir. Belə ki, 126, 14/1, 115, 132, 611, 200, 361, 62 nömrəli hibridlərdə xəstəliyin intensivliyi 3,4%-dən 40,0% arasında olmuşdur. Digər sort və hibrid nümunələri-353, Mavka, Tatyanka, Rusolka, Doyna, Boke, Zarofşan, Svitanok, Svetlyarçok, 205, Əmiri, Qatçinskiy- demək olar ki, xəstəliyə tutulmamışlar.

Cədvəl 2. Gədəbəy rayonunda kartof əkinlərində quru ağ ləkəlilik xəstəliyinin inkişaf dinamikası

Sort və hibridlər	Tədqiqatın tarixi		
	15.05	25.05	10.06
Pirmunes	0	0	0,3
Svitanok	0	0	8,0
Qırmızı	0	0	8,0
1153	0	0	0
Oqonyok	0	0,8	0,8
199	0,8	12,5	3,8
333	0,7	0,25	3,0
Kaskad	0	0	0
Mavka	0	0	0
Svetlyaçok	0	0	0
Lvovyanca	0	0	0
617	0	0	0
205	0	0	0
Əmiri	0	0	0
Tatçinskiy	0	0	0

Gədəbəy rayonunda quru ağ ləkəlilik xəstəliyinin inkişafa Pirmunes, Svitanok, Qırmızı, 1153, Oqonyok, 199 sort və nümunələrdə 2-dən 38%-ə yüksəlmişdir. Svitanok sortu I və II ongünlüyündə xəstəliyə tutulmamış III ongünlüyündə isə zəif sirayətlənmişdir. Müvafiq olaraq 2,0-8,0% təşkil etmişdir. Tam sirayətlənməyən sort və hibridlər Kaskad, Mavka, Svetlyaçok, Lvovyanca, 617, 205, Əmiri, Qatçinskiy olmuşdur.